

הידושים סו

והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל ואלעזר בן פועירה שמו ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך: 'ינאי המלך לבם של פרושים עליך שונאים אותך ואין שמחים

בהצלחתך.' ענה לו המלך ומה אעשה לדעת שזה כך?

ועל זה השיב לו אלעזר:

הקם להם בציץ שבין עיניך רב על מצחך ו'השם' כתוב עליו והם ימחו בך מלהיות כהן.

הקים להם בציץ שבין עיניו כן עשה.

היה שם זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך

ינאי המלך 'רב לך כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן' ואכן מיחו בו.

משום שהיו אומרים אמו נשבת במודיעים, ושבויה פסולה לכהונה, ואביו נשאה, ולכן

ינאי המלך הוא חלל. **ויבוקש הדבר ולא נמצא** ויבדלו חכמי ישראל בזעם.

ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך 'ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו

לסבול חרפה כזה?! ואתה מלך, וכהן גדול כך הוא דיך שלא תנקום בהם!?

ומה אעשה ?

ענה לו אלעזר אם אתה שומע לעצתי רומסם הרגם.

וטען לו המלך ותורה מה תהא עליה ?

הרי ספר תורה כרוכה והמצוות כתובים בו ולא ישכח ומונחת בקרן זוית, כל הרוצה

ללמוד יבוא וילמוד.

הגמרא אומרת שהמלך טעה טעות גדולה כדלהלן:

אמר רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו אפיקורסות, דהוה ליה למימר: תינח תורה

שבכתב, **תורה שבעל פה מאי?!**

מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה ויהרגו כל חכמי ישראל.

הגמרא מתארת איזה חורבן היה בעולם במיתתם:

והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה.

לאחר כל הסיפור, חוזר אב"י ומוכיח את דינו, שעד אחד נאמן באשה שזינתה:

היכי דמי? שלא מצאו דבר שיחזיק את המלך בפסול: **אילימא -**

דבי תרי אמרי אישתבאי - ובי תרי אמרי לא אישתבאי.

(קושיא) מאי חזית דסמכת אהני ^{שלא שנשבת} **סמוך אהני** שאמר שסמכת? ולא

שייך לומר שמעידים על אימו בחזקתה וכשרה, שהרי ינאי המלך עצמו אין לו חזקת כשרות.

אכן, אם אימו הייתה לפנינו היינו מאמינים לה ומכשירים אותו.

(מסקנת אב"י) אלא בעד אחד והעיד שהיא שבויה ובאו שניים והכחישוהו – מוכיח וטעמא

דקא מכחשי ליה בי תרי, הא לאו הכי מהימן .

(דחיה) ורבא לעולם תרי ותרי בעדי הזמה.

ואיבעית אימא כדרכי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה כלומר אמו של

ינאי שנשבת והחליפו אותה בשפחה, וברחה משם ולא נתייחדה בלא עדים, אך הם חשבו

שהייתה אימו של ינאי.

שורך נרבע - אסור להקריב אותו. אך לסוקלו צריך שני עדים, כמיתת הבעלים כך מיתת השור.

ואמר אב"י אמר לו עד אחד שורך נרבע והלה שותק - נאמן.

ותנא תונא ושנעבדה בו עבירה ושהמית על **פי עד אחד** או ע"פ הבעלים: נאמן.

הגמרא מכריחה שהבעל דבר שותק:

האי ע"פ עד אחד: היכי דמי?

אי דקא מודו בעלים - היינו ע"פ הבעלים?

אלא לאו דשתיק.

הצורך להשמיענו את כולן

וצריכא -

דאי אשמעינן הך קמייטא ^{חלב} **אי לא דקים ליה** בנפשיה דעבד, חולין בעזרה לא

הוה מייית - אבל נטמאו טהרותיך מימר אמרינן האי דשתיק דסבר חזי ליה בימי

טומאתו ולא איכפת לו ולא הודאה היא.

ואי אשמעינן הא ^{טהרות} **משום דקא מפסיד ליה בימי טהרתו,** אבל שורו נרבע

מימר אמר כל השוורים לאו לגבי מזבח קיימי ולא איכפת לו להכחישו ולא הודאה היא

ומותר להקריבו.

צריכא - להשמיענו את כל הנ"ל.

נאמנות עד אחד באשה שזינתה - מחלוקת אב"י ורבא

איבעיא להו אשתו זינתה בעד אחד ושותק מהו ?

א. **אב"י נאמן** ^{ר"א}.

ב. **רבא אמר אינו נאמן -** הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים.

ראית אב"י

להלן אב"י מנסה להביא שתי ראיות לדינו ורבא דוחה אותם.

אמר אב"י מנא אמינא לה:

דההוא סמיא דהוה מסדר מתנייתא קמיה דמר שמואל.

יומא חד נגה ליה ^{איחר} **ולא הוה קאתי.** שדר ^{שמואל} **שליחא אבתריה** לזרזו.

אדאזיל שליח בחדא אורחא, אתא איהו בחדא.

כי אתא שליח אמר 'אשתו זינתה'. אתא ^{סמ"א} **לקמיה דמר שמואל** לדעת האם יכול

להישאר אצלה, וכך תשובתו:

א"ל אי מהימן לך ^{אותו עד} **זיל אפקה, ואי לא, לא תפיק.**

עתה אב"י מוכיח את דינו

מאי לאו אי מהימן עלך - דלאו גזלנא הוא?

(דחיה) ורבא אי מהימן לך **כבי תרי** זיל אפקה ואי לא לא תפקה.

אב"י חוזר ומוכיח ממקור אחר

ואמר אב"י מנא אמינא לה?

מעשה בינאי המלך - נזרקה בו מינות והרג את כל חכמי ישראל

דתניא מעשה בינאי המלך, כהן מן החשמונאים היה, **שהלך לכוחלית** ^{שם מדינה}

שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים.

ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי ישראל אמר להם 'אבותינו היו

אוכלים מלוחים ^{ירקות} **בזמן שהיו עוסקים בבנין בית המקדש** ^{שני}, שהיו עניים והיו

מוציאים הוצאות במלאכה, אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו'.

והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו.

הגמרא מספרת באדם אחד שהסית את המלך, כדלהלן:

^{רבא} תוספות ד"ה אמר אב"י היא. **תימה** והא אמרת המקדש בעד א' אין חוששין לקידושין דאין דבר שבערוה פחות משנים וי"ל דהתם אפשר כיון דלא קדשה בפני עדים המעות מתנה אבל הכא הביאה אוסרת בין בעדים בין שלא בעדים ואין אנו צריכין אלא שידע הבעל האמת מיהו קשה דמשמע הכא עד אחד נאמן ובמסכת סוטה (דף ג:) משמע דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה משמע דבעין עדים ויש לומר דהתם מיייר באינו שותק אבל בשותק בעד אחד מהימן:

^{רבא} תוספות ד"ה הקם להם בציץ שבין עיניך. **פירש בקונטרס** ואע"ג דלאו שעת עבודה היא הא אמרינן לעיל (דף נד.) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן וקשה דאדרבה משמע מהתם דמיד שהיו יכולין להפשיטן שהיו זקוקין להפשיטן מדקאמר לא ניתנה תורה למלאכי השרת משמע בשלא לצורך איסור ומפרש רבינו תם דדוקא ציץ משום דכתיב בו (שמות כח) והיה על מצחו תמיד משמע דמותר שלא בשעת עבודה אבל בשאר בגדים לא ינאי היה כהן מזרע בית חשמונאי:

קידושין סו

ראיתו של רבא – מקוה שנמדד ונמצא חסר

אמר רבא מנא אמינא לה?

להלן ברייתא שדנה בארוכה לעניין מקוה שנמצא חסר כיצד הדין לגבי הטבילות למפרע

ולאחר מכן, רבא מדייק מדברי הברייתא את דינו.

דתנן אמר ר' שמעון מעשה במגורה כמין בריכת מים של דסקים ביבנה שהיתה עומדת בחזקת שלימה מ' סאה. ומדדו ונמצאת חסירה.

כל טהרות שנעשו על גבה: להלן דיון בין רבי טרפון ור"ע, ומהיכן כל אחד מביא הוכחה לדינו, ולבסוף ר"ט הסכים לדבריו.

א. היה ר' טרפון מטהר- מקוה זה בחזקת שלם הוא עומד, מספק אתה בא לחסרו אל תחסרנו מספק.

משל לעומד ומקריב על גבי המזבח^י ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו שעבד כשירה.

ב. ור' עקיבא מטמא - אדם זה בחזקת טמא הוא עומד מספק אתה בא לטהרו אל תטהרנו מספק.

משל לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בעל מום שעבודתו שעבד כבר פסולה אפילו שהיה בשוגג.

אמר רבי טרפון לר"ע נראה למי דומה: אי דומה לבן גרושה ולבן חלוצה נדוננו כבן גרושה או כבן חלוצה אם דומה לבעל מום נדוננו כבעל מום.

התחיל רבי עקיבא לדון - מקוה פסולו ביחיד אמר אחד שמדד ומצא חסר נאמן (עד אחד נאמן באיסורים) ובעל מום פסולו ביחיד - ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים.

דבר אחר מקוה פסולו בגופו בעל מום פסולו בגופו - ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים מחמת אמו.

אמר ליה ר' טרפון עקיבא כל הפורש ממך כפורש מן החיים.

ענה רבא מוכיח את דינו מבעל מום שפסול ביחיד, כדלהלן:

האי בעל מום שפסולו ביחיד היכי דמי?

אי דקא מכחיש ליה מי מהימן!?

אלא דשתיק - ודכותיה גבי בן גרושה ובן חלוצה דשתיק ועם כל זאת וקתני ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים.

דחית אביי

(דחיה) ואביי אמר לעולם דקא מכחיש ליה ולמרות זאת הוא מהימן: דאמר ליה העד

אם אינך מאמין לי שלח אחוי ותוכיח שאינך בעל מום. וזאת כוונת הברייתא מקוה פסולו בגופו ובעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים.

בן גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשרה

התבאר בברייתא דלעיל לגבי נמצא בן גרושה וחלוצה שעבודתו שנעשו מקודם כשירות, להלן יבואר היכן המקור לזה:

מנלן?

א. רב יהודה אמר שמואל - דאמר קרא והיתה לו ולזרעו מיותר אחריו: היה יכול לומר 'בניו' ר"ל לכן לומדים בין זרע כשר ובין זרע פסול^ל אך לכתחילה אסור כיוון שנתחיל.

ב. אבוה דשמואל – לגבי כהנים כתוב: ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה אפילו חולין והיינו חלילין שבו תרצה.

ג. רבי ינאי ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו? אלא זה כשר ונתחלל ר"ל אע"פ שנמצא חלל

^י תוספות ד"ה אמר רבי טרפון משל לעומד ומקריב על גבי המזבח. וא"ת מאי משל הוא זה הרי במשל אפי' נודע שפסול היה בשעת עבודה אפ"ה עבודתו כשרה כדמוכח בסמוך מקרא ובכי האי גוונא גבי מקוה אם נמצא שמדידתו היתה תחלה בטעות טהרותיו טמאות למפרע אפילו לר' טרפון ואור"י דבתרתי פליגי פליגי בטהרות שנעשו על גביו למפרע מר אזיל בתר חזקה דמקוה ומר אזיל בתר חזקה דאדם ובשלא נודע חסרון המקוה למפרע [ופליגי נמי בטמא שטבל במקוה ולאחר זמן נודע שהיה חסר באותה שעה שטהרותיו טהורות למפרע

ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

ואהא מייתי את המשל [ופליגי נמי במקוה שטבל בה כהן ועבד עבודה ובאו עדים והעידו שהיה המקוה חסר קודם הטבילה רבי טרפון אומר כשירה העבודה מידי דהוה אבן גרושה ובן חלוצה ואהא קאי המשל: תוספות ד"ה ולזרעו אחריו. ^י ביאור לפי הריטב"א.